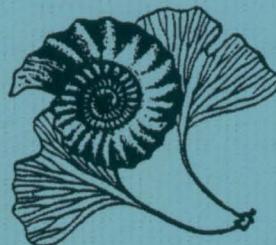

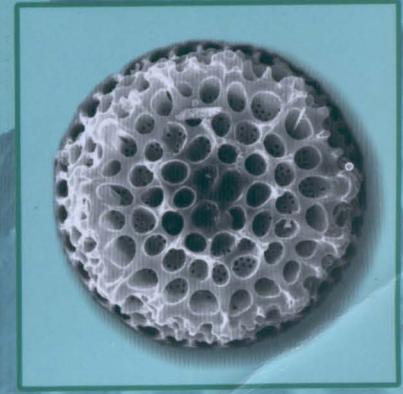
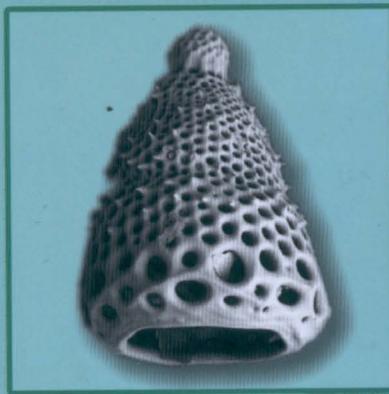
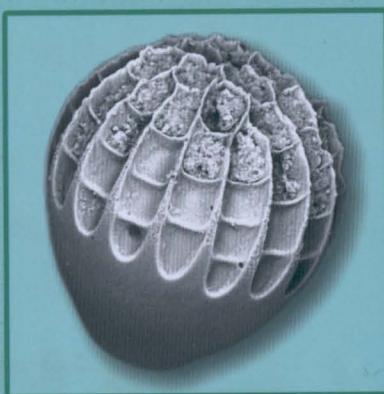
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ГЕОЛОГІЧНИХ НАУК

ПАЛЕОНТОЛОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО

ПАЛЕОНТОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ:
ІСТОРІЯ, СУЧASНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

КИЇВ – 2007

УДК 56:(001.18+001.891)](477)

Палеонтологічні дослідження в Україні: історія, сучасний стан та перспективи: Зб. наук. праць ІГН НАН України / П.Ф. Гожик, відпов. ред. – К.: Нора-прінт, 2007. – 560 с.

ISBN 966-8659-30-9

Редакційна колегія Інституту геологічних наук: акад. НАН України П.Ф. Гожик (голов. ред.), чл.-кор. НАН України О.Ю. Митропольський, акад. НАН України В.М. Шестопалов, акад. НАН України І.І. Чебаненко, чл.-кор. НАН України В.М. Семененко, д-р геол.-мінерал. наук Д.Є. Макаренко, канд. геол.-мінерал. наук Н.В. Маслун.

Тема сесії палеонтологічного товариства надавала широкі можливості змісту майбутніх публікацій. Тому збірник містить статті як з загальних, теоретичних питань стратиграфії, історії стратиграфічних та палеонтологічних досліджень, музеиної справи, так і значні за обсягом матеріали по біостратиграфії фанерозою та верхнього докембрію – датування стратонів, обґрунтування їх стратиграфічного обсягу та границь, межрегіональної кореляції на підставі палеонтологічних досліджень. Розглянуто дискусійні питання, які стосуються перш за все проблем обсягу та віку стратонів, їх стратиграфічних та латеральних границь. Низка статей присвячена опису палеонтологічних об'єктів, а також питанням систематики різних груп викопних організмів.

Редакційна колегія Палеонтологічного товариства: акад. НАН України П.Ф. Гожик (голов. ред.), д-р геол.-мінерал. наук В.Ю. Зосимович (заст. голов. ред.), канд. геол.-мінерал. наук О.А. Сіренко (секретар), д-р геол.-мінерал. наук М.М. Іванік, д-р геол. наук О.П. Ольштинська, д-р геол.-мінерал. наук В.І. Полєтаєв, канд. геол.-мінерал. наук Н.В. Маслун, д-р біол. наук С.В. Сябрай.

Друкується за постановою вченої ради Інституту геологічних наук НАН України.

ISBN 966-8659-30-9

© Інститут геологічних наук
НАН України, 2007.

УДК 564:551.762.2(477.8)

I.В. Шайнога, I.Р. Кавка

ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ДВОСТУЛКОВИХ МОЛЮСКІВ У СЕРЕДНЬОЮРСЬКИХ ВІДКЛАДАХ ЗОВНІШНОЇ ЗОНИ ПЕРЕДКАРПАТТЯ

I. Shaynoha, I. Kavka

BIVALVIA SPREADING PECULIARITIES OF JURASSIC OUTER ZONE OF THE CISCARPATHIANS

Приведен детальний аналіз стратиграфіческого распространения бивальвий. Установлены диапазоны распространения видов и выделены комплексы двустворчатых моллюсков, что позволит более точно датировать вмещающие отложения. Ключевые слова: Внешняя зона Предкарпатья, средняя юра, двустворчатые моллюски, стратиграфия.

A detailed analysis of bivalves stratigraphical spreading in the Jurassic of the Ciscarpathians is carried out. The range of bivalves distribution is determined. Associations of bivalves are distinguished that made it possible to determine the age of enclosing rocks more precisely.

ВСТУП

Незважаючи на те, що Передкарпатський передовий прогин є одним з найдавніших нафтогазовидобувних районів нашої держави, дотепер існує низка невирішених питань щодо повноти розрізу окремих його стратиграфічних підрозділів. Рідкісність знахідок палеонтологічних решток на деяких стратиграфічних рівнях розрізу фанерозою, складна тектонічна будова району, різка зміна фацій — все це дуже ускладнює вирішення питань детальної стратиграфії, місцевої та регіональної кореляції, геологічного розвитку регіону.

МАТЕРІАЛИ

Враховуючи важливість наукового та прикладного значення макрофауни для вивчення стратиграфії та з метою детального стратиграфічного розмежування товщ середньої юри Зовнішньої зони Передкарпаття, у керні свердловин (Кароліна-6, Романівська-1, Подільці-1, Подільці-2, Юр'ївська-1, Юр'ївська-2 та ін.) нами були вивчені рештки двостулкових молюсків та встановлено зміни їх кількісного та видового різноманіття. При розчленуванні юрських відкладів застосовано стратиграфічну схему фанерозойських відкладів України [10].

РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

Комплекси порід, в яких найчастіше траплялися рештки юрської фауни, представлені сірими до чорних, невапністими, міцними аргілітами, дрібнозернистими кварцовими пісковиками, подекуди із зеленкувато-сірими, невапністими алевролітами. Інколи присутні аргіліти вапністі з органогенним детритом. По всьому розрізу зустрічаються дрібні обвуглени рослинні рештки та зерна піриту.

Залишки фауни присутні у розрізі коханівської світи. Рештки морської біоти масових скupчень тут не утворюють, а представлени розрізними різноорієнтованими формами, які по вертикальні і латеральні поширені нерівномірно. Найбільша кількість екземплярів припадає на нижньою частину світи, у середній та верхній спостерігаються лише окремі форми. Матеріал несортирований, в одному інтервалі зустрічаються відбитки різних розмірів. Форми орієнтовані горизонтально до площини нашарування, здебільшого випуклістю додори.

Родовий та видовий склад (див. таблицю) визначені нами фауни двостулкових молюсків представлений головно представниками таких рядів: Taxodontia (рядозубі) — роди: *Phaenodesmia* (*Phaenodesmia arzisiensis* Romanov 1973), *Leda* (*Leda lacryma* Sowerby, 1824, *Leda mucronata* Sowerby, 1824, *Leda acuminata* Gold., 1826), *Nucula* (*Nucula subovalis* Goldfuss 1836, *Nucula eudorae* Orbigny, 1847, *Nucula jagmanica* Sibir, 1960, *Nucula simetrica* Borissjak, 1904), *Cucullaea* (*Cucullaea cucullata* Goldfuss, 1837, *Cucullaea subdeccussata* Gold., 1838), *Parallelodon* (*Parallelodon* sp. indet., *Parallelodon elongatum* Sow., 1824) 12 видів; *Desmodonta* (звязкозубі) — роди: *Pholadomya* (*Pholadomya cf. murchisoni* Sowerby, 1827, *Pholadomya solitaria* Morris et Lyett, 1850, *Goniomya recta* Pčelincev, 1927, *Goniomya baysunensis* Borissjak, 1910, *Goniomya* sp.); *Pleuromya* (*Pleuromya balkhanensis* Pčelincev, 1928, *Pleuromya decurtata* Phillips, 1829, *Pleuromya coudata* Terquem et Jourdy 1869, *Pleuromya tenuistriata* Goldfuss, 1836); *Laternula* (*Laternula undulata* Sow., 1819); *Anisomyaria* (нерівномускульні) — роди: *Oxytoma* (*Oxytoma*, Meek,

Таблиця. Стратиграфічне поширення двостулкових молюсків у середньоюрських відкладах Зовнішньої зони Передкарпаття

Назва виду	Передкарпатський прогин										11	
	Байос			Бат			Келовей					
	Н	С	В	Н	С	В	Н	С	В			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		11	
<i>Phaenodesmia cf. arzisiensis</i> Rom.												
<i>Nucula subovalis</i> Boriss.												
<i>Nucula eudorae</i> Orb.												
<i>Nucula jagmanica</i> Sibir.												
<i>Nucula simmetrica</i> Boriss.												
<i>Leda lacrima</i> Sow.												
<i>Leda mucronata</i> Sow.												
<i>Leda acuminata</i> Gold.												
<i>Cucullaea cucullata</i> Gold.												
<i>Cucullaea subdecussata</i> Gold.												
<i>Parallelodon elongatum</i> Sow.												
<i>Parallelodon</i> sp. nov.												
<i>Oxytoma scarburgense</i> Roll.												
<i>Pinna buchi</i> Koech et Dunker.												
<i>Posidonia (Bositra) buchi</i> Roem.												
<i>Lima (Plagiostoma) subrigidula</i> Sch.												
<i>Astarte pulla</i> Roem.												
<i>Astarte cf. orbicularis</i> Sow.												
<i>Anisocardia cf. minima</i> Sow.												

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Laternula undulata</i> Sow.										
<i>Pholadomya murchisoni</i> Sow.										
<i>Pholadomya solitaria</i> Mor. et Lyss.										
<i>Goniomya recta</i> Pčel.										
<i>Goniomya baysunensis</i> Gold.										
<i>Goniomya</i> sp.										
<i>Pleyromya balkhanensis</i> Pčel.										
<i>Pleyromya decurtata</i> Phill.										
<i>Pleyromya caudata</i> Terg et Jourdy.										
<i>Pleuromya tenuistriata</i> Gold.										
<i>Entolium demissum</i> Phill.										
<i>Entolium singulatum</i> Gold.										

1864, *Oxytoma scarburgense* Rollier, 1914), *Pinna* (*Pinna buchi* Koch et Dunker, 1837), *Posidonia* (*Posidonia (Bositra) buchi* Roemer, 1836), *Lima* (*Lima (Plagiostoma) subrigidula* Schlippe, 1888), *Entolium* (*Entolium demissum* Goldfuss, 1834, *Entolium singalatum* Goldfuss, 1836); *Heterodonta* (різнозубі) — роди: *Astarte* (*Astarte pulla* Roemer, 1836, *Astarte cf. orbicularis* Sow., 1812), *Anisocardia* (*Anisocardia cf. minima* Sowerby, 1837).

Найбільше форм було знайдено у розрізі свердловини Романівська-1, інт. 1858-1868 м, а у керні більшості інших присутні лише окремі відбитки стулок та поодинокі внутрішні ядра (Юр'ївська-1, інт. 2016-2025 м; Юр'ївська-2, інт. 2083,5-2091,5 м; Подільці-1, інт. 310-3104 м; Подільці-2, інт. 2500-2510 м; Кароліна-6, інт. 3166-3171 м).

За особливостями поширення виявлені у розрізі таксони поділено на три категорії:

керівні — в межах під'ярусу, характерні — в межах ярусу та фонові — в межах відділу.

За якісним і кількісним складом та співвідношенням таксонів різних категорій виділено чотири комплекси, характерні для середньої юри: нижньобайоський; середньобайоський; верхньобайоський — нижньобатський; середнє — верхньобатський.

I комплекс (нижній байос) — виділений за наявністю 10 характерних таксонів (*Nucula jagmanica* Sibir, *Leda lacryma* Sow., *Leda mucronata* Sow., *Cucullaea subdecussata* Gold., *Parallelodon elongatum* Sow., *Oxytoma scarburgense* Roll., *Pinna buchi* Koch et Dunk., *Lima (Plagiotoma) subrigidula* Schlippe, *Astarte cf. orbicularis* Sow., *Pleuromya tenuistriata* Goldf.,) та 4 фонових (*Posidonia (Bositra) buchi* Roem., *Pholadomya cf. murchisoni* Sow., *Pleuromya balkhanensis* Pčel., *Entolium demissum* Goldf.,) таксонів.

II комплекс (середній байос), порівняно з нижнім, характеризується появою п'яти таксонів (*Phaenodesmia arzisiensis* Rom., *Cucullaea cucullata* Goldf., *Goniomya recta* Pčel., *Pleuromya coudata* Terquem et Jourdy., *Entolium singalatum* Goldf.,), що є характерними і поширені в межах середнього байосу — нижнього бату. Склад фонових таксонів не змінюється.

III комплекс (верхній байос — нижній бат) виділений керівними для інтервалу 7 формами (*Nucula subovalis* Goldf., *Nucula eudorae* Orb., *Nucula simetrica* Borissjak, *Leda acuminata* Goldf., *Parallelodon elongatum* Sow., *Astarte pulla* Roem., *Pholadomya solitaria* Morris et Lycett.). Крім того, в складі комплексу є характерні склад яких доповнений трьома таксонами (*Anisocardia cf. minima* Sow., *Goniomya baysunensis* Borissjak, *Goniomya sp.*). Склад фонових не змінний.

IV комплекс (середній — верхній бат) виділений за чотирма характерними таксонами (*Cucullaea cucullata* Goldfuss, *Pinna buchi* Koch et Dunker, *Lima (Plagiotoma) subrigidula* Schlippe, *Anisocardia cf. minima* Sowerby), фонових (*Posidonia (Bositra) buchi* Roem., *Pholadomya cf. murchisoni* Sow., *Pleuromya balkhanensis* Pčel., *Entolium demissum* Goldf.).

ВИСНОВКИ

Результати досліджень двостулкових молюсків з середньоюрських відкладів Зовнішньої зони Передкарпаття дають підстави стверджувати,

що встановлені нами комплекси можуть використовуватись для різнопланового стратиграфічного поділу та мають відмінні діапазони поширення (від під'ярусу до відділу). Це дає можливість провести значно детальнішу стратиграфікацію розрізів та за набором керівних, характерних та фонових таксонів двостулкових молюсків виділити комплекси, що приурочені до конкретних ділянок середньоюрського розрізу. Зазначимо, що встановлені нами комплекси двостулкових молюсків зіставляються з комплексами, що виділені у Переддобрудзькому прогині Л.Ф. Романовим [4, 5], тобто можуть використовуватись для міжрегіональних кореляцій.

1. Герасимов П.А. Руководящие ископаемые мезозоя центральных областей европейской части СССР. — М.: Гостоптехиздат, 1955. — 379 с.
2. Лещук Р.Й., Бубняк І.М. Молюски середньоюрських відкладів Зовнішньої зони Передкарпатського прогину // Палеонтол. зб. — 1991. — № 28. — С. 30-34.
3. Лещук Р., Шайнога І. Двостулкові молюски середньоюрських відкладів Зовнішньої зони Передкарпатського прогину // Геол. журн. — 2002. — Вип. 2. — С. 107-110.
4. Романов Л.Ф. Юрские морские двустворчатые моллюски междууречья Днестр-Прут. — Кишинев: Штиинца, 1973. — 227 с.
5. Романов Л.Ф. Мезозойские Пестроцветы Днестровско-Прутского междууречья. — Кишинев: Штиинца, 1976. — С. 89-207.
6. Сибирякова Л.В. Среднеюрская фауна моллюсков Большого Балхана и ее стратиграфическое значение // Проблемы нефтегазоносности Средней Азии. — 1961. — Т. 47, вып. 5. — С. 233.
7. Шайнога І. Біостратиграфічна характеристика середньоюрських відкладів у свердловині Романівська-1 (Передкарпатський прогин) за молюсками // Палеонтол. зб. — 2001. — Вип. 33. — С. 120-123.
8. Шайнога І.В. Молюски і стратиграфія середньоюрських відкладів Зовнішньої (Більче-Волицької) зони Передкарпатського прогину: Автореф. дис. ... канд. геол. наук. — Київ, 2004. — 20 с.
9. Roemer J. Die Fauna der Aspidoides-Schichten von Lechstedt bei Hildesheim. Hannover, reimschneides. — 1911. — Р. 76-140.
10. Стратиграфические схемы фанерозойских образований Украины для геологических карт нового поколения (графические приложения). — Київ. — 1993.

Львівський національний університет ім. Івана Франка, Львів